

ROZRZUCIĆ (39) *vb pf*

rozzrucić (37), **rozrucić** (1), **rozdrzucić** (1); rozdrzucić *BartBydrg*; rozrzucić : rozrucić *RejPos* (3:1).

o jasne.

inf rozrzucić (8). ◇ *fut* 1 sg rozrzucę (3). ◇ 3 sg rozrzuci (6). ◇ 1 pl rozrzucimy (1). ◇ *praet* 1 sg m rozrzuciłem (1). ◇ 2 sg m -eś rozrzucił (1). ◇ 3 sg m rozrzucił (6). ◇ [2 pl m pers -ście rozrzucili.] ◇ 3 pl m pers rozrzucili (3). ◇ *plusq* 3 sg m był rozrzucił (1). ◇ *imp* 2 sg rozrzuc (1). ◇ 2 pl rozrzucicie (2), [rozrzucicie]. ◇ *con* [3 sg m by rozrzucił.] ◇ 3 pl m pers by rozrzucili (2). ◇ *pass fut* 3 sg rozrzuci się (1). ◇ *part praet act* rozrzuciwszy (3).

Sł stp: rozrzucić, rozdrzucić, rozrucić, *Cn brak*, *Linde bez cytatu*.

1. Z rozmachem cisnąć, rzucić [*co*] (15) :

Przen [*na kogo*] (1): (*marg*) Ządanie pomłty ná złe náuczyciele [...]. (-) Rącz węgle z ognym o wlflechmocny Pánye/ Zá ty ich złości thu rozrzucić ná nye *LubPs ee2v*.

a. Pokrywając całą powierzchnię (1) :

Zwrot: »gnoj rozrzucić« (1): Gnoy rozrzucić/ y worywác zárázem tego dnia. *GostGosp* 8.

b. O zastawianiu, zarzucaniu sieci: by szeroko się rozłożyła; *expandere Vulg* (7) :

Zwroty: »rozrzucić na obłow« (1): [*Jezus*] rzekł ku Symonowi: Wiedz ná głębią/ á rozrzucycie sieći fwoye ná obłow [*laxate retia vestra in capturam PolAnt Luc* 5/4]. *RejPos* 173v.

»rozrzucić sieć (sieci)« [*szyk zmienny*] (4): Rybitw ieden ná ieźierze/ Gdzie więc ryby częfto bierze: Sieći tám łobie rozrzucił/ Aby nimi co vchwyćił. *BierEz* H4; Ptałznik długo ptaki nęćił/ A potym więc sieć rozrzucił: Aby ie wżytki połowił *BierEz* O4v; *RejPos* 173v [2 r.].

Przen (3) :

Zwrot: »rozrzucić sieci (a. siatki)« (2): Iż miły Pánie težciechmy pirwey łowili w nocy á w ciemnołciach/ to iefł/ w omylnych náukach y w onych łrogołciach zakonu łtárego ále theraz iuz w imię łłowá twoiego rozruciimy łiatki łwoie. *RejPos* 176v, 176v.

a) O Bogu (1) :

Zwrot: »rozrzucić sieć [*na co*]« (1): Z wyłokości zefłł ogień w kości moie/ á wyćwiczył mię: rozrzucił łieć [*expandit rete*] ná nogi moie/ y obroćił mię wzad *Leop Thren* 1/13.

c. Aby zostało wzięte; rozchwywane, porwane (6) :

rozrzucić komu (2): Ten [*cesarz Pompejusz po wygranej bitwie*] śłiadł z wozá łzedł piełzo/ rzekł/ moy triumph łławá/ Wience im [*swoim hetmanom*] rozrzuciłwży, gdyż w was táka łpráwá/ To łápacyjne/ nie łkárby *RejZwierz* 32; By też nawięcey przegrał/ nic go to niełmući/ Iefłcze nad to chłopiętom ołtatek rozrzuci. *KochSat* A4v.

rozrzucić między kogo (1): [*król Agis*] KIedy ciągnął ná Perły/ wnet Táciiánowie/ Zániefłi mu [...] Figi/ cukry/ rozynki/ przytym łuche chleby/ On iedno chleb kazał wziąć/ á ine potrzeby/ Rozrzucił między draby *RejZwierz* 38v.

Przen [*co czym*] (1) :

Przysłowie: TV pátrż iáká łowitá/ lichwę s tego mamy/ Garćią kęs rozrzuciłwży/ korcem odbieramy. *RejZwierz* 138v.

α. Zwierzętom na pożarcie (o niepogrzebanych zwłokach) (2) :

rozzrucić czemu (1): Potym rychło Zylzka vmarł/ testament wczynił/ [...] ciało iego aby pfoim/ wilkom/ ptakom rozrzucili. *BielKron* 327.

rozzrucić dla czego (1): Twoich Pánie flug/ ciála nie grzebione/ [...] A tych/ ktorzy fię tobie poświęćili/ Dla rożnych beftyi/ członki rozrzucili. *GrabowSet* T4v.

2. Zburzyć, rozwalić, zniszczyć; dissipare, evellere HistAl; diruere, dispergere PolAnt; collabefacere Mącz; disicere JanStat [w tym: co (19)] (22) : Laxo, ampliare, solvere, rozdrzucicz *BartBydg* 225; Obronę też wyfoką murow twych rozrzuci/ á położy ią rowno z ziemią *BibRadz Is* 25/12, *Iudic* 6/30; ná świtaníu pod miáfto przyftąpili/ párkan w wále rozrzucili/ brony dobeli *BielKron* 233v; *Mącz* 180c; Czemużeś iey [winnicy] płot rozrzucił? *KochPs* 121; Potym fię Krol Iágieł z woýtkiem przepráwił przez Stir Rzekę/ [...] z wielką trudnością y vtrátą fwoich/ bo był Swidrigieł móft rozrzucił *StryjKron* 572, 757; [y rzekł yem Iezufz, Rozrzutczye then kořczyol [*Solvite templum hoc Vulg Ioann* 2/19], a ya y trzeciyeo dnya wzbudzę *RozmyślDomin* 6].

rozzrucić komu (1): Niech fie nád nim mści Báál iż mu rozrzucił Ołtarz. *BibRadz Iudic* 6/32.

rozzrucić czym (1): drugie trzy tyfiące zrzádził/ aby bili na mury tarany/ a żelaznemi przyprawami rozrzucili. *HistAl* D3.

W charakterystycznych połączeniach: rozrzucić kościół, most, mur (2), obronę murow, ołtarz (2), parkan (3), pasieki [= zasieki], płot (2), przybytki; rozrzucić żelaznemi przyprawami.

Zwrot: »z gruntu, z fundamentow, do końca rozrzucić« = *funditus dissipare HistAl* [szyk zmienny] (3:1:1): Alexander rozgniewal fie barzo y przykazał mury mieyskie rozrzucić s fundamentow [*iussit muros civitatis evelli ab ipsis fundamentis*]. *HistAl* D3v, D5v; *BielSat* Nv; á prze tę mární niedbáłość záburzoney winniczki tey/ [...] iákoż nie ma/ ták iáko obiecał/ do końcá rozrzucić płotow iey/ á dáć ią požrzeć źwirzęciu dzikiemu *RejZwierc* [193]; *BielSjem* 37.

»kopce rozrzucić« = *zniszczyć znaki graniczne; scopulos disicere JanStat* (2): Kto kopcé rozrzuci, iáką winą ma bydz karan *SarnStat* 471, 471.

»na stronę, precz rozrzucić« [szyk zmienny] (2:1): zborzcie Ieruzálem y fundámenty iego/ Rozrzucie precz á nie żywćie w nim człowieká żadnego. *LubPs* dd6; Iesli proch párkan z gruntu/ ná ftronę rozrzuci/ Tám fie kázda do dziury/ ku fzturmowi rzući. *BielSat* Nv [*idem*] *BielSjem* 37.

Szeregi: »rozzrucić i skazić« (1): Iesli kto kopcé wczynioné álbo iné znáki wczęści álbo wřzytkie rozrzuci/ y gwałtownie flkázi [*disiecerit, annihilaveritque violenter JanStat* 421]: tákowy [...] *SarnStat* 471.

»zborzyć, rozrzucić« (2): *LubPs* dd6; Admoenio – Mur zburzicz rozrzuczicz. *Calep* 25b.

Przen (1) : [[*o komunistach morawskich*] że oni nie chwały Bożej miedzy nami szukali, ale [...] srebra albo złota się od nas spodziewają, do ich ekonomijej dostać, na nas też tu sidło włożyli, w czym im Bóg nie poszczęścił i to tam rozrzuci pewnie, jeśli się nie naprawią *TraktKom* 331.]

[*Zwrot:* »kopce rozrzucić«: niekaże Salomon mądry gránic ftárych Oycowłkich/ ktorymi oni Wiągę ográniczyli/ przeftępowáć: á wy ftarefcie Kopce rozrzucili; nowe wczynili *HerbOdpow* Bv.]

Szereg: »złomić a rozrzucić« (1): Panye [...] zloń a rořrucz przez twoye milofyerdzye wřłitka nyenawyc ij wřłitky chitrořcy *BierRaj* 16.

a. *Rozkopać grób* (2) : Rozrzucę wżytkę ziemię/ wyrwę to co w grobie/ [...] Tá mogiła hnet z ziemią będzie porównána/ Gdyż ieft wieczkową fkażnią ná zburzenie dána. [...] Gdy fie rozrzuci ziemiá [tj. zostanie rozkopany grób]/ tá płákác przeftanie. *GórnTroas* 47.

b. [*Pokonać wrogów* [czym]: Ty íám ieftés krol moy/ y Bog moy: ktory rofkázuiefz wybáwienie íákobowe. Przez cię nieprzyiaćioły náfze rogiem rozrúćimy [*ventilabimus cornu*] *WujPs* 43/6.]

c. [*Rozgarnąć na boki*:

Zwrot: »ogień rozrucić«: [*mówił Pan do Mojżesza*:] Powiedz Eleázárowi [...] / áby pozbierał kádziedlnice z onego pogorzeliłká/ á ogień y tám y íám rozrucił [*ut ... ignem huc illucque dispergat*]/ Bo íá poświęcone. *BibRadz Num* 16/37.

»i tam i sam rozrucić«: *BibRadz Num* 16/37 cf wyżej.]

3. *Rozproszyć, rozpędzić po świecie* [kogo] (2) :

rozzucić między kogo (1): *BibRadz Ez* 30/22 cf Szereg.

Zwrot: »na czterzy wiatry rozrzucić« (1): vćiekayćie z ziemie pułnocney/ mowi Iehowá/ bo ná czterzy wiatry niebieskie rozruciłem was [*in quatuor ventos caelorum dispersi vos*] *BudBib Zach* 2/6.

Szereg: »rozzucić a rozproszyć« (1): ták mowi Pan Bog/ Oto ia oborzę íię ná Fáróná Krolá Egipćkiego/ [...] Y rozrzucę Egipćcyány między narody/ á rofprofzę [*dispergere faciam ... et ventilabo*] ie po ziemiách. *BibRadz Ez* 30/22.

Synonimy: **2.** rozborzyć, rozerwać, rozmiotać, rozpędzić, rozruszyć, rozsypać; **3.** rozegnać, rozgonić, rozpędzić, rozproszyć.

Formacje współrdzenne cf RZUCAĆ.

Cf **ROZRZUCENIE, ROZRZUCONY**